

Bakgrunn for vedtak

Drangsåna kraftverk

Farsund kommune i Vest-Agder fylke

Norges
vassdrags- og
energidirektorat

Tiltakshaver	Clemens Kraft AS
Referanse	201105690-64
Dato	27.10.2015
Notatnummer	KSK-notat 91/15
Ansvarlig	Øystein Grundt
Saksbehandler	Tord Solvang

Dokumentet sendes uten underskrift. Det er godkjent i henhold til interne rutiner.

E-post: nve@nve.no, Postboks 5091, Majorstuen, 0301 OSLO, Telefon: 09575, Internett: www.nve.no
Org.nr.: NO 970 205 039 MVA Bankkonto: 7694 05 08971

Hovedkontor
Middelthunsgate 29
Postboks 5091, Majorstuen
0301 OSLO

Region Midt-Norge
Vestre Rosten 81
7075 TILLER

Region Nord
Kongens gate 14-18
8514 NARVIK

Region Sør
Anton Jenssensgate 7
Postboks 2124
3103 TØNSBERG

Region Vest
Naustdalsvn. 1B
Postboks 53
6801 FØRDE

Region Øst
Vangsveien 73
Postboks 4223
2307 HAMAR

Sammendrag

Clemens Kraft AS søker om å få utnytte et fall på 104,5 m i Drangsåna, fra inntak på kote 164,5 ned til kraftstasjon på kote 60. Vannveien er planlagt som 1000 m boret tunnel. Middelvannføringen er beregnet til 991 l/s, og kraftverket er planlagt med en maksimal slukeevne på 2280 l/s. Utbyggingen vil føre til redusert vannføring på omtrent 1380 m av Drangsåna. Det er planlagt slipp av minstevannføring lik alminnelig lavvannføring på 59 l/s hele året. Kraftverket vil ha en installert effekt på 1,9 MW, noe som vil gi en årsproduksjon på om lag 4,8 GWh i et gjennomsnittså.

Farsund kommune har fremmet *innsigelse* til søknaden. Kommunen begrunner innsigelsen med at inngrepene i landskapet og ulempene for allmenne interesser ved en utbygging blir uakseptabelt store.

Fylkesmannen i Vest-Agder har fremmet *innsigelse* til søknaden. Slik Fylkesmannen ser saken er ulempene for allmenne interesser ved realisering av prosjektet for store til at det bør gjennomføres.

Vest-Agder fylkeskommune har fremmet *innsigelse* til søknaden. Etter fylkeskommunens vurdering vil redusert vannføring forringe frilufts- og landskapskvalitetene betydelig, og stipulert årsproduksjon av grønn energi vil ikke veie opp for de negative konsekvensene av naturinngrep. **Norsk Ornitologisk Forening, Lister Lokallag (NOF)** er negative til utbygging og trekker i begrunnelsen frem blant annet at Drangsåna er en unik naturtype i Vest-Agder, med stor verdi for naturopplevelser og friluftsliv. En utbygging vil også medføre reduserte levevilkår for fuglelivet i tiltaksområdet. **FNF Agder** er negative til utbygging dersom foreslått minstevannføring legges til grunn.

Naturvernforbundet i Vest-Agder er negative til utbygging og peker på hensynet til landskap, biologisk mangfold og brukerinteresser. **Farsund SV** er negative til utbygging og peker på hensynet til landskap og brukerinteresser. NVE har i tillegg mottatt betydelig antall høringsuttalelser fra **privatpersoner**. Uttalelsene er gjennomgående sterkt negative til utbygging og vektlegger i hovedsak samme hensyn som ovennevnte høringsparter, dvs. landskapsverdier, friluftsliv og brukerinteresser. Flere høringsuttalelser fra privatpersoner har i tillegg trukket frem hensynet til vassdragstilknyttede kulturminner.

En utbygging etter endelig omsøkt plan vil gi om lag 4,8 GWh/år i ny fornybar energiproduksjon. Denne produksjonsmengden regnes som liten for et småkraftverk. Selv om dette isolert sett ikke er et vesentlig bidrag til fornybar energiproduksjon, utgjør småkraftverk likevel samlet sett en stor andel av ny tilgang de senere år. De tre siste årene (2012 – 14) har NVE klarert drøyt 1,8 TWh ny energi fra småkraftverk. De konsesjonsgitte tiltakene vil være et bidrag i den politiske satsingen på småkraftverk, og satsingen på fornybar energi.

De aller fleste prosjektene vil ha enkelte negative konsekvenser for en eller flere allmenne interesser. For at NVE skal kunne gi konsesjon til kraftverket må virkningene ikke bryte med de føringer som er gitt i Olje- og energidepartementets retningslinjer for utbygging av små vannkraftverk. Videre må de samlede ulempene ikke være av et slikt omfang at de overskrider fordelene ved tiltaket. NVE kan sette krav om avbøtende tiltak som del av konsesjonsvilkårene for å redusere ulempene til et akseptabelt nivå.

I vedtaket har NVE lagt særlig vekt på det omsøkte tiltakets konsekvenser for landskap, friluftsliv og naturmangfold. I tillegg har NVE også lagt noe vekt på tiltakets konsekvenser for vassdragstilknyttede kulturminner. NVE legger til grunn at Drangsåna og omliggende landskap utgjør et lett tilgjengelig og populært tur- og rekreasjonsområde med store opplevelseskvaliteter for allmennheten. Etter NVEs syn vil fraføring av vesentlige deler av vannføringen i Drangsåna medføre store ulemper for landskap, friluftsliv og brukerinteresser. Den berørte elvestrekningen omfatter to bekkekløfter av B-verdi (viktig), samt den rødlistede arten Vasshalemose (VU). Bekkekløftenes verdi vil bli vesentlig redusert

som følge av fraføringen av vann fra elva, og NVE mener derfor at tiltaket til en viss grad vil være i konflikt med naturmangfoldloven § 4.

Etter en helhetsvurdering av planene og de foreliggende uttalelsene mener NVE at ulempene ved bygging av Drangsåna kraftverk er større enn fordelene. Kravet i vannressursloven § 25 er dermed ikke oppfylt, og NVE avslår derfor søknaden om tillatelse til bygging av Drangsåna kraftverk.

Øvrige forhold som er tatt opp av høringspartene gjelder i større grad krav til vilkår og avbøtende tiltak eller andre forhold som ikke er av betydning for vår konklusjon. Grunnet avslaget er ikke disse drøftet her.

Det omsøkte tiltaket faller inn under vedlegg III i ny forskrift om konsekvensutredninger som trådte i kraft 1. januar 2015. Tiltaket har vesentlige virkninger for to naturtyper med B-verdi. NVE mener at dokumentasjon fremlagt i søknad og NVEs befarings i området gjør at kunnskapen om tiltakets konsekvenser for naturtypene er tilstrekkelig for å fatte vedtak.

Innhold

Sammendrag	1
Søknad	3
Høring og distriktsbehandling	6
NVEs vurdering	16
NVEs konklusjon	21

Søknad

NVE har mottatt følgende søknad fra Clemens Kraft AS, datert 23.2.2015:

«Clemens Kraft AS ønsker å utnytte vannfallet til kraftproduksjon i elva Drangsåna i Farsund kommune i Vest-Agder fylke, og søker herved om følgende tillatelser:

I. Etter vannressursloven, jf. § 8, om tillatelse til:

- *å bygge Drangsåna kraftverk*

II. Etter energiloven om tillatelse til:

- *bygging og drift av Drangsåna kraftverk, med tilhørende koblingsanlegg og kraftlinjer som beskrevet i søknaden.*

Nødvendig opplysninger om tiltaket fremgår av vedlagte utredning.»

Drangsåna kraftverk, endelig omsøkte hoveddata

TILSIG		Endelig omsøkt plan	Opprinnelig plan
Nedbørfelt	km ²	17,8	17,8
Årlig tilsig til inntaket	mill.m ³	31,3	31,3
Spesifikk avrenning	l/(s·km ²)	55,7	55,7
Middelvannføring	l/s	991	991
Alminnelig lavvannføring	l/s	59	59
5-persentil sommer (1/5-30/9)	l/s	38	38
5-persentil vinter (1/10-30/4)	l/s	147	147
Restvannføring*	l/s	**	78
KRAFTVERK			
Inntak	moh.	164,5	164,5
Avløp	moh.	60	10
Lengde på berørt elvestrekning	m	1130	1380
Brutto fallhøyde	m	104,5	154,5
Midlere energiekvivalent	kWh/m ³	0,23	0,34
Største slukeevne	l/s	2280	2280
Minste driftsvannføring	l/s	460	460
Planlagt minstevannføring, sommer	l/s	59	59
Planlagt minstevannføring, vinter	l/s	59	59
Tilløpsrør, diameter	mm	-	1000
Tunnel, tverrsnitt	m ²	0,785	0,785
Tilløpsrør/tunnel, lengde	m	1000	250/1000
Installert effekt, maks	MW	1,9	2,9
Bruktid	timer	Ikke oppgitt	2548
PRODUKSJON			
Produksjon, vinter (1/10 - 30/4)	GWh	3,95	5,85
Produksjon, sommer (1/5 - 30/9)	GWh	0,87	1,26
Produksjon, årlig middel	GWh	4,82	7,11
ØKONOMI			
Utbyggingskostnad	mill.kr	26,0	33,12

Utbyggingspris	kr/kWh	5,39	4,66
----------------	--------	------	------

* Restfeltets middelvannføring like oppstrøms kraftstasjonen.

** Ukjent, søker ikke har fremlagt noe konkret plan for avløpsarrangement. Ved utslipp av vann i terrenget er det ikke helt åpenbart hvor det vil renne tilbake i elva.

Drangsåna kraftverk, elektriske anlegg

GENERATOR		Endelig omsøkt plan	Opprinnelig plan
Ytelse	MVA	Ikke oppgitt	3,50
Spenning	kV	Ikke oppgitt	22
TRANSFORMATOR			
Ytelse	MVA	Ikke oppgitt	3,5
Omsetning	kV/kV	Ikke oppgitt	0,69/22
NETTILKNYTNING (kraftlinjer/kabler)			
Lengde	m	Ikke oppgitt	20
Nominell spenning	kV	Ikke oppgitt	22
Luftlinje eller jordkabel		Ikke oppgitt	Jordkabel

Om søker

Clemens Kraft AS står som søker og skal forestå bygging og drift av kraftverket. Det er inngått avtale med samtlige fallrettseiere i elva om utvikling og bygging av Drangsåna kraftverk. Søker har imidlertid ikke inngått avtale med grunneiere om leie av grunn til inntaksdam, kraftstasjon, vei mv. Fallrettshavere er i dette tilfellet ikke grunneiere.

Beskrivelse av området

Utbyggingsområdet ligger i Farsund kommune i Vest-Agder. Drangsåna (vassdragsnummer 024.51A) har sitt utspring i Lognevatnet (397 moh.) i Kvinesdal kommune. Herfra renner elva i sørvestlig retning gjennom flere vann til den munner ut i Langetjønn (163 moh.). Store deler av nedbørfeltet til Drangsåna ligger imidlertid i nabokommunene Kvinesdal og Lyngdal. E39 går gjennom nedbørfeltet.

Mesteparten av nedbørfeltet ligger i landskapsregion 5, Skog- og heibygdene på Sørlandet, underregion Skog- og heibygder i Vest-Agder. Tiltaksområdet ligger i sin helhet i landskapsregion 1, Skagerakkysten, underregion Lyngdalsfjordane. Landskapets hovedform er småkupert hei- og sprekkedalslandskap med koller, knauser og bergdrag som ofte har et skrint jorddekke eller helt mangler jordsmonn. Berggrunnen i tiltaksområdet er bare sparsomt dekket av løsmasser i form av et tynt lag morene og selve elva renner i store strekk over bart fjell.

På strekningen fra Langetjønn til veibrua på kote 100 renner Drangsåna i vestlig retning. På dette strekket går elva i en dyp og trang elvedal med flere markante bergvegger, avløst av enkelte partier med stryk og mindre fosser med små kulper. Elvebunnen består av grovt substrat og steiner på opptil blokkstørrelse. Nedenfor veibrua renner elva i sørvestlig retning med fosser og stryk over blankskurt berg. Enkelte steder går elva i flere løp, men den samler seg i ett løp like før utløpet til fjorden i en 600 m lang brakkevannskanal ved grenda Drange.

Teknisk plan

Inntak

Inntak er planlagt med damfot på kote 163 like nedenfor utløpet av Langetjønn. I opprinnelig søknad var det planlagt en platedam i betong, 30 m lang og inntil 1,5 m høy. Denne løsningen ble forlatt av hensyn til forekomst av ål mv., og søker har isteden valgt en inntaksløsning med coandainntak. I begge tilfeller vil neddemt areal bli 500 m² og oppdemmet volum ca. 3000 m³.

Vannvei

I opprinnelig plan skulle vannveien bestå av 1000 m boret tunnel (fra inntak til kote 45) og 250 m rørgate i utsprengt grøft (fra kote 45 til kraftstasjon på kote 10). Denne løsningen ble forlatt etter høringsrunden. Etter endelig omsøkt plan skal vannveien bestå av 1000 m boret tunnel fra inntak til kraftstasjon på kote 60.

Kraftstasjon

Kraftstasjon var opprinnelig planlagt på kote 10 i nærheten av badeplassen «Bergan». I endelig omsøkt plan er stasjonen flyttet ca. 220 m mot øst og plasseres på oversiden av Klungelandsveien på kote 60. Stasjonen blir liggende delvis i fjell ved tunnelpåhugget, og avløpsvannet fra stasjonen blir ledet via et rør under veien og slippes ut i terrenget. Det er ikke planlagt en egen avløpskanal.

Nettilknytning

Aktuell løsning for tilknytning er nedgravd jordkabel fra kraftstasjonen til 22 kV-linjen som går noen meter fra planlagt kraftstasjonsplassering. Agder Energi Nett er områdekonsesjonær og har blitt kontaktet angående tilkobling av kraftverket. I e-post datert 3.2.2015 skriver områdekonsesjonæren følgende:

«Har gjort en innledende analyse av denne tilknytningen. Bekrefter med dette at det er kapasitet i 22 kV-nettet til å ta imot denne. Innmating av 3 MW i dette punktet fører imidlertid til en spenningsvariasjon på omtrent 1,5 kV over året, noe som er helt på grensen av hva som kan tillates. Med noe undermagnetisert drift i lettlastsituasjoner vil imidlertid spenningen kunne holdes under 23 kV. Tilknytningen vil medføre et krav om anleggsbidrag i størrelsesorden NOK 200 000,- (bryter i TP, RTU og interne timer).»

Veier

Det skal bygges vei fra husene på Klungeland til inntaket. I søknaden legges det opp til å forsterke eksisterende traktorvei (620 m) samt forlenge denne med ca. 150 m. Kraftstasjon vil ligge delvis innsprengt i fjellet på oversiden av den kommunale veien, og veibehovet her er antagelig relativt begrenset (søker har ikke gitt noen nærmere beskrivelse.)

Massetak og deponi

Overskuddsmasser (borekaks) fra tunnelboring foreslås benyttet til forsterkning av eksisterende traktorvei samt bygging av ny vei.

Arealbruk

Søknaden oppgir et permanent og midlertidig arealbehov på henholdsvis 3,0 og 13,5 dekar. Tallene tar imidlertid utgangspunkt i opprinnelig utbyggingsplan, og er derfor ikke helt representative for den

endelige planen. I endelig omsøkt plan er kraftstasjonen flyttet til tunnelpåhugget, og behovet for 120 m atkomstvei til kraftstasjon og nedgravd rørgate faller bort. Arealbehovet vil derfor være mindre enn nevnt her (søker har ikke presisert hvor mye).

Forholdet til offentlige planer

Kommuneplan

I kommuneplanens arealdel er området ved Drange avsatt til tre områder med spredt bebyggelse for bolig (SB1-5) og fritid (SF1-20) samt to båthavner. Byggegrensesonen til vassdrag i Farsund kommune er 50 meter. På sletta ved Drange er denne sonen redusert til 10 meter for bygging av bolighus.

Samlet plan (SP)

Drangsåna omfattes ikke av Samlet plan for vassdrag (SP).

Verneplan for vassdrag

Drangsåna inngår ikke i Verneplan for vassdrag.

Nasjonale laksevassdrag

Drangsåna er ikke en del av et nasjonalt laksevassdrag.

Andre verneområder

Tiltaket berører ikke områder som er omfattet av fylkesvise planer, områder som er vernet etter naturvernloven/naturmangfoldloven, fredet etter kulturminneloven eller statlig sikrede friluftsområder.

Eventuelle fylkesvise eller kommunale planer for småkraftverk

Det er ikke utarbeidet egne planer for småkraftverk i regi av Farsund kommune eller Vest-Agder fylke. Agder Energi Nett (AEN) har imidlertid utarbeidet en oversikt over småkraftplaner i Agder-fylkene.

Høring og distriktsbehandling

Søknaden er behandlet etter reglene i kapittel 3 i vannressursloven. Den ble kunngjort og lagt ut til offentlig ettersyn. I tillegg har søknaden vært oversendt lokale myndigheter og interesseorganisasjoner samt berørte parter for uttalelse. Innkomne høringsuttalelsene har vært forelagt søker for kommentar. NVE var på sluttbefaring i området 29.6.2015 sammen med representant for søker, Farsund kommune, Vest-Agder fylkeskommune, Forum for natur og friluftsliv – Agder samt en rekke grunneiere og privatpersoner (totalt ca. 60 befaringsdeltakere).

Høringspartenes egne oppsummeringer er referert der hvor slike foreligger. Andre uttalelser er forkortet av NVE. Fullstendige uttalelser er tilgjengelige via offentlig postjournal og NVEs nettsider.

NVE har mottatt følgende kommentarer til søknaden:

Farsund kommune behandlet saken i formannskapetets møte den 30.4.2015. Det ble fattet følgende vedtak:

«Formannskapet fremmer innsigelse til søknad om konsesjon for bygging av Drangsåna kraftverk. Innsigelsen begrunnes med at inngrepene i landskapet og ulempene for allmenne interesser er så store at utbygging ikke bør tillates.»

I administrasjonens saksfremstilling (innstilling) ble det gjort følgende vurderinger:

«Søker har oppsummert konsekvenser i en oversikt i kapittel 3.19 s. 29 i søknaden. Her framgår det at konsekvensene for landskap vurderes liten. Søker mener videre at tiltaket ikke har konsekvenser for kulturminner/kulturmiljøer eller brukerinteresser. Dette er vi sterkt uenig i.

Drangsåna er et landemerke med flotte svabergfusser over nakent fjell, flere trange juv og et langt fall fra Klungland ned til Drange. Det er et begrenset antall elver med fossefall av noe størrelse i Farsund kommune og dette gjør Drangsåna til et spesielt og viktig landskapselement.

Negative inngrep knyttet til tiltaket:

- Redusert vannføring i en strekning på 1380 m – minstevannføring 59 l/s
- Synlig rørgate i utsprengt grøft på 250 m
- Kraftstasjonsbygning med varierende mengde utløpsvann til elva
- Ny vei/atkomst fra Klungelandsveien til kraftstasjonen 120-150 m
- Sprengt avløpsgrøft fra kraftstasjonen til elveløpet, lengde ikke opplyst
- Synlige riggområder, massedeponier, 20 m bred grøft for rørgate og anleggsområde langs mesteparten av elva i byggefasen

Forhold som ikke er omtalt i søknaden

Det går ikke fram i søknaden at elva er en populær badeplass og at en særlig fin badekulp ligger i nærheten av området der kraftstasjonen planlegges bygd. Et kvernhus på nordsiden av elva er nylig restaurert med SMIL-tilskudd (tilskudd til spesielle miljøtiltak i jordbruket). Kvernhuset ligger rett ovenfor området der kraftstasjonen planlegges bygd. Konsekvenser for badeplass og kvernhus er ikke kjent.

Konsekvenser av varierende utløpsmengde vann fra kraftstasjonen er ikke omtalt. Det er ikke opplyst om området nedstrøms kraftstasjonen vil bli framtidig fareområde på grunn av plutselig økning i vannføring som følge av oppstart av kraftstasjonen etter periode med stillstand. Dette er vesentlig informasjon som burde vært nevnt.

Avbøtende tiltak er i liten grad nevnt. Ut over forslag til minstevannføring og bruk av masser til tildekking, foreslås det ikke tiltak. Vi mener avbøtende tiltak burde vært omtalt i forhold til allmenne interesser og elva som badeplass.

Oppsummering

Ut fra en vurdering av tiltakets konsekvenser for landskap og allmenne interesser tilrås det at kommunen reiser innsigelse til utbygging av Drangsåna kraftverk.»

Fylkesmannen i Vest-Agder behandlet saken og avga uttalelse den 24.4.2015. Fylkesmannen fremmet innsigelse til søknaden, og i uttalelsen ble det blant annet gitt følgende vurderinger:

«Landskap og friluftsliv

I følge OED sine retningslinjer er de fleste konfliktene ofte knyttet til vassdraget som landskapselement og opplevelsesressurs i friluftssammenheng. Retningslinjene sier at inngrep som medfører bortfall eller vesentlig reduksjon av viktige landskapselementer av nasjonal, regional eller lokal betydning bør unngås.

Drangsåna med de lange svabergfossene framstår som et landemerke som er synlig fra lang avstand. Fossene er godt synlige helt fra Sande som ligger 7 km unna målt i luftlinje. Utbyggingstrekningen har begrenset verdi som fiskeområde, men interessene knyttet til bading er desto større. Over en strekning på flere hundre meter renner elva over glatte svaberg med små fosser, kulper og naturlige badesklier som er høyt verdsatt av fastboende og tilreisende. Det er få vassdrag i Vest-Agder, om enn noen, som har tilsvarende kvaliteter i så måte. Drangsåna ligger like utenfor området Bjelland-Laudal som i Regional plan for friluftsliv i Vest-Agder er gitt verdien svært viktig. Grunnen til at elva ligger utenfor området har sannsynligvis å gjøre med at avgrensningen er gjort på kart med for liten målestokk.

I området ved planlagt kraftstasjon står det i dag en restaurert mølle på svabergene. Etablering av kraftstasjon, med dertil sprenging av utløpskanal fra denne, vil være svært ødeleggende for områdets helhet.

En utbygging som omsøkt, der vann fjernes fra fossene, vil følgelig sterkt redusere/ødelegge elvas verdi som landskapselement og badeeldorado for allmennheten.

Ål

Ålen er ført opp i både norsk og internasjonal rødliste over truede arter. Ålen er kategorisert som kritisk truet, og vurdert som en art med ekstrem høy risiko for utdøing. Det er kjent at ålen har problemer med å passere kraftverkinntak på sin ferd mot sjøen. Dersom det ikke legges spesielt til rette for at ålen skal få passere blir den ofte kuttet i biter i kraftverksturbineene. I OEDs retningslinjer heter det at «tiltak som kommer i konflikt med arter som er kritisk truet eller sterkt truet, eller naturtyper Norge har et internasjonalt ansvar for, eller vil vanskeliggjøre nasjonal oppfyllelse av internasjonale avtaler kan ikke påregne å få konsesjon.»

I følge den biologiske utredningen er det er ikke registrert ål i elva, men det anses likevel ikke utenkelig at ålen bruker elva som vandringskorridor på vei opp til overliggende vann. På grunn av flere store vandringshindre vurderes Drangsåna i utredningen ikke som spesielt viktig for arten.

At det finnes lite ål i vassdragene nå henger naturlig sammen med den generelle nedgangen i ålebestanden. På befaringen fortalte lokalkjente personer at det tidligere var mye ål og aktiv fangst av ål i Drangsåna.

Andre arter og naturtyper

Det er registrert tre naturtyper innenfor influensområdet; en gråor – heggeskog og to bekkeløfter, alle med verdi B. Bekkeløftene i denne elva er i seg selv spektakulære landskapsformer, noe som gjør Drangsåna unik sammenlignet med andre kystvassdrag i

fylket. I bekkekløftene er det registrert en rødlistet moseart (VU) og noen regionalt sjeldne mosearter. I rødlistebasen nevnes vannkraftutbygging som den store trusselen for vasshalemose som ble funnet i elva. Det er grunn til å anta at kun slipp av minstevannføring vil redusere levevilkårene for bestanden av vasshalemose.

I følge den biologiske utredningen gir kløftene og småfossene gode vilkår for fuktkrevende arter. Kløftene er vanskelig tilgjengelige og det kan ikke utelukkes at det finnes flere arter her enn det som er registrert. Dette bekreftes av den biologiske utredningen. Det er hekkende fossefall, vintererle og strandsnipe (NT) langs det berørte elvestrekket.

Det finnes sjøaure i Drangsåna, men ifølge utredningen er bare strekket nedenfor planlagt kraftstasjon i praksis viktig for arten. I det berørte strekket finnes litt aure fra ovenforliggende vann, men strekket er generelt lite egnet for arten. Vi finner det derfor ikke påkrevd å problematisere forholdet til verken vanlig aure eller sjøaure i denne saken.

I følge den biologiske utredningen vurderes naturverdiene i influensområdet å ha stor verdi for biologisk mangfold. Den totale konsekvens som utledes som følge av verdier i influensområdet og tiltakets omfang vurderes til å være middels negativ til stor negativ (--/---).

Fylkesmannen støtter disse vurderingene. Slik vi ser det utgjør Drangsåna en verdifull sjeldenhet sammenlignet med annen vassdragsnatur i fylket. Vi vil på det sterkeste motsette oss at Drangsåna kraftverk realiseres og vi reiser derfor innsigelse til søknaden.»

Vest-Agder fylkeskommune behandlet saken i Hovedutvalg for samferdsel, areal og miljø den 6.5.2015 og i Fylkesutvalget den 12.5.2015. Fylkeskommunen fattet følgende vedtak:

«Vest-Agder fylkeskommune fremmer innsigelse til utbygging av Drangsåna kraftverk, jf. vannressursloven § 24 og plan- og bygningsloven § 5-4. Redusert vannføring vil forringe frilufts- og landskapskvalitetene betydelig. Årsproduksjonen av grønn energi veier ikke opp for de negative konsekvensene av naturinngrepet.»

I fylkesrådmannens saksfremstilling ble det blant annet gjort følgende vurderinger:

«Med bakgrunn i kriterier for allmennhetens friluftsinteresser og landskapshensyn vil vi i denne vurderingen spesielt vektlegge nedre del av vassdraget, fra Klungelandsjuvet. I dette området er det særlig forholdet til redusert vannføring som vurderes som konfliktfylt ved utbyggingen. Redusert vannføringen vil ha en åpenbar negativ påvirkning for friluftsinteressene i områdene – da vassdraget, kulpene og det blankskurte berget benyttes som badeplasser og turområder. Opplevelseskvaliteten på landskapsrommet vil bli betydelig redusert ved redusert vannføring. Det er i dag en stor sesongmessig variasjon på vannføringen, noe som bidrar til å holde bergene blankskurte og badeplassene attraktive.

I kommuneplanens arealdel er området avsatt til spredt hyttebygging. Slik vi har vurdert saken vil en eventuell hyttebygging som respekterer byggeforbudssonen på 50 meter fra vassdraget kunne ivareta hensynene til friluftsliv og landskap. Vi ser også at en kraftutbygging som innebærer redusert vannføring ha en negativ påvirkning for kvaliteten området, og dermed for en eventuell hytteutbygging.

De rent tekniske inngrepene vil i mindre grad direkte berøre frilufts- og landskapsinteressene våre, da disse inngrep vil være i skogholt øst for selve vassdraget.

Av søknad fremgår det at økt redusert minstevannføring ikke er økonomisk forsvarlig. I en fremtidsrettet forvaltning av arealene vil redusert minstevannføring og delvis irreversible inngrep i området forringe friluftsliv og landskapskvalitetene betydelig. Slik vi vurderer saken kan ikke årsproduksjonen av grønn energi veie opp for de negative konsekvensene av naturinngrepet. Fylkesrådmannen ser det med denne grunn nødvendig at Vest-Agder fylkeskommune fremmes innsigelse til planlagt utbygging av Drangsåna.»

Norsk Ornitologisk Forening, Lister Lokallag (NOF) uttalte seg 2.5.2015. NOF er negative til utbygging, og i høringsuttalelsen ble følgende hovedpunkter trukket frem:

«Drangsåna er en unik naturtype som er uten sidestykke i Vest-Agder og har meget stor verdi for naturopplevelser og friluftsliv for lokalbefolkningen i Farsund kommune. Vi mener at utbygging av Drangsåna vil ødelegge denne vassdrags-naturtypen i Farsund kommune med betydelige synlige tekniske inngrep i landskapet. Dette mener vi vil være i konflikt med forvaltningsmålet for naturtyper og økosystemer, jfr. Nml § 4.

Vi mener at utbygging vil medføre reduserte levevilkår, habitatforringelser og forstyrrelser for fuglelivet i plan- og influensområdet, blant dem minst 6 rødlistede og trua/sårbare arter. En slik utbygging vil etter vår mening være i konflikt med forvaltningsmålet i Nml § 5 om at artene skal finnes i levedyktige bestander i sine naturlige utbredelsesområder.

Vi mener at føre-var prinsippet i Nml § 9 bør brukes når det foreligger kunnskapsmangel og/eller usikkerhet i forhold til direkte og indirekte, negative påvirkninger for hekkende, næringssøkende og overvintrende fugl. NVE bør ikke gi konsesjon – eventuelt utsette konsesjonsvedtaket inntil tilstrekkelig kunnskap er innhentet.»

Forum for natur og friluftsliv (FNF) Agder uttalte seg den 30.4.2015. FNF er negative til utbygging dersom foreslått minstevannføring legges til grunn. I høringsuttalelsen ble det blant annet gitt følgende kommentarer:

«Drangsåna byr på variert og storslått natur som man ikke forventer på et kystnært sted på Sørlandet. Her har man alt fra bratte juv til svaberg, og fra fossefall til stille vann. Tiltaket vil forringe naturverdiene i dette unike landskapet. Minstevannføringen som er foreslått vil virke ødeleggende på naturopplevelsen langs det berørte strekket. Den vil også virke ødeleggende på badeplassene som er en viktig del av friluftslivet som utøves i området. Dersom det ikke er mulig med en høyere minstevannføring som kan sikre badeplassene og naturopplevelsen langs åna, bør man ikke gi konsesjon til dette kraftverket.

Miljørapporten peker på at tiltaket vil få negative konsekvenser for bekkekløftene og rødlistearter som er funnet der. Man antar i denne rapporten at minstevannføringen som er foreslått ikke vil være nok til å opprettholde fuktigheten som disse artene (bla. Vasshalemose) trenger. Bekkekløftene har fått verdi B – lokalt viktig, derfor mener vi det er viktig med avbøtende tiltak som kan sikre naturmangfoldet i disse bekkekløftene, for eksempel en høyere minstevannføring. Dersom det ikke er mulig, bør man ikke gi konsesjon til dette kraftverket.

Sjørret er foreslått som en av prioriteringene i Regional plan for vannforvaltning i vannregion Agder. Denne planen skal vedtas i 2015. Grunnen er at denne arten er i tilbakegang, og man ønsker å gjøre tiltak for å styrke artens utbredelse og antall. Det er positivt at det ikke er aktuelt med effektkjøring. Tiltaket kan likevel få konsekvenser for Drangsåna som sjørretbekk, og vi ber om at man velger designløsninger som forhindrer konflikt med sjørreten og laks.

Europeisk ål er sterkt truet og er totalfredet. Norge er faktisk det eneste landet i Europa der bestanden er på frammarsj. Drangsåna kan være vandringskorridor for ålen, og det er viktig å sikre dette for framtiden og en større bestand enn den vi ser i dag. Søknaden sier at inntaksområdet vil være velegnet for et coanda-inntak, som vil sikre at ål ikke havner i turbinen. Dette ser vi på som et godt avbøtende tiltak og oppfordrer til at dette blir et krav i tilfelle konsesjon.»

Naturvernforbundet i Vest-Agder uttalte seg den 4.5.2015. I uttalelsen ble blant annet følgende momenter trukket frem:

«Drangsåna med de lange svabergfossene framstår som et landemerke som er synlig på lang avstand. Fossene er godt synlige helt fra Sande som ligger 7 km unna målt i luftlinje. Utbyggingstrekningen har særlig interesse i en friluftslivsmessig sammenheng med opplevelser knyttet til bading, soling, fiske (barn) og kulturminner som i tillegg vil ha pedagogisk betydning. Det er summen av disse kvalitetene som gjør den nedre delen av vassdraget særlig viktig. Over en strekning på flere hundre meter renner elva over glatte svaberg med småfusser, kulper og naturlige badesklier som er høyt verdsatt av fastboende og som et flott tilbud for tilreisende.

(...)

Området har mange og varierte kulturminner i denne delen av vassdraget; store tråkkheller over kulper og stryk, steinfundament etter vannrevet sag - og møller sammen med ei helt nyrestaurert møll, et prosjekt som det er ytt betydelig offentlige midler til å restaurere. Denne står i området ved den planlagte kraftstasjonen på de glattskeurte svabergene. Etablering av kraftstasjon, med dertil sprenging av utløpskanal, rørgate og vei inn til stasjonen vil være svært ødeleggende for områdets helhet.

Det er registrert tre naturtyper innenfor influensområdet; en gråor – heggeskog og to bekkeløfter, alle med verdi B. Bekkeløftene i denne elva er i seg selv spektakulære landskapsformer, noe som gjør Drangsåna unik sammenlignet med andre kystvassdrag på Agder.

En utbygging som omsøkt, der vann fjernes fra fossene, vil følgelig sterkt redusere/ødelegge elvas verdi som landskapselement og badeeldorado for allmennheten. Reduksjonen i vannføringen vil også sterkt forringe den dramatikken elva fremstår med i øvre del der den går i store, trange juv, nedenfor planlagt innslag av vanntunell.

(...)

Naturvernforbundet mener at for det biologiske mangfoldet vil endringen i vannføringen bety vesentlig negativ endring av livsgrunnlaget og følgelig være i strid med naturmangfoldloven (målene om å unngå skade på naturmangfoldet § 4/5 og føre-var-prinsippet § 9).

Naturvernforbundet i Vest-Agder ber om at det ikke blir gitt konsesjon til utbygging av småkraftverk i Drangsåna.»

Farsund SV uttalte seg 3.5.2015. Lokallaget er negative til utbygging, og i høringsuttalelsen ble hensynet til landskapsverdier og brukerinteresser vektlagt.

Direktoratet for Mineralforvaltning uttalte seg 4.5.2015 hadde ingen merknader til søknaden.

Statens vegvesen – region sør uttalte seg 1.4.2015 og hadde ingen merknaden til søknaden.

Utover dette har NVE mottatt **20 høringsuttalelser** fra privatpersoner. Noen uttalelser er på vegne av enkeltpersoner, mens andre er fellesuttalelser som flere stiller seg bak. Samlet representerer de synspunktene til **110 privatpersoner**. Uttalelsene er gjennomgående sterkt negative til utbygging, og det er i hovedsak tre temaer som trekkes frem:

- **Friluftsliv og brukerinteresser:** Det berørte området er mye benyttet til friluftsliv og da særlig til bading i sommermånedene. Dette gjelder spesielt elvepartiet mellom gangbrua på kote 85 og badeplassen «Bergan» på kote 10, der kraftstasjonen opprinnelig var tenkt plassert. Over en strekning på flere hundre meter renner elva over blankskurte svaberg med små fosser, kulper og naturlige badesklier. Flere av høringsuttalelsene trekker frem denne delen av elva som «naturens eget badeland».
- **Landskap og naturverdier:** Nedre del av Drangsåna med de lange svabergfossene er synlig på lang avstand og fremstår som et landemerke. Fraføring av vann vil føre til en svekkelse av landskapskvalitetene og redusere elvas verdi som landskapselement. I tillegg vil de tekniske inngrepene ved en utbygging føre til synlige inngrep i landskapet. Dette var særlig aktuelt med opprinnelig plan hvor deler av rørgaten skulle legges i utsprengt grøft i skog/svaberg.
- **Kulturminner:** Det finnes flere kulturminner av nyere dato i tilknytning til Drangsåna. Tidligere var det nokså omfattende kverndrift i vassdraget. Et av de opprinnelige kvernhusene står fremdeles og har nylig blitt restaurert med SMIL-tilskudd (tilskudd til spesielle miljøtiltak i jordbruket). Det restaurerte kvernhuset står på svaberget i nærheten av der kraftstasjonen opprinnelig var planlagt. Anleggstekniske inngrep og fraføring av vann fra Drangsåna vil svekke opplevelseskvaliteten knyttet til kulturminnene.

Clemens Kraft AS kommenterte de innkomne høringsuttalelsene i en e-post til NVE 10.6.2015:

«Farsund kommune:

(...)

1. Tiltakshaver mener at minstevannføringsnivået er tilstrekkelig. 5-persentilen på 38 l/s indikerer at det er lite vann i elva i vekstsesongen. Hydrologikurven for et normalår viser at det er særdeles lite vann i elva om sommeren og da er kraftverket ute av drift.

2. Den 250 m lange rørgrøfta fra tunnel til stasjon er tatt bort.

3. Det blir ingen ny vei i og med at rørgrøfta er tatt bort.

4. Sprengt avløpskanal er ikke lenger aktuell.

5. Det har aldri vært planer med rørgrøft langs elva opp til inntaket. Omsøkt løsning er og har vært boret tunnel opp til inntaket. Masser fra tunnelboring, ca. 785 m³ benyttes til forsterkning av traktorveien fra Klungeland og ned til inntaksområdet.

Med de endringer som er foreslått, flytting av stasjonen fra kote 10 til kote 60 og boret tunnel fra kote 60 opptil inntaket på kote 163, antar vi at innsigelsen bør kunne trekkes. Dessuten velges et coanda-inntak som vil forhindre at ål og fisk havner i turbinen.

Fylkesmannen i Vest-Agder:

(...)

Det er avgitt jordskiftedom 10.1.2008 der det slås fast at vannfallsrettighetene tilhører 172/14.

(...)

For å eliminere denne interessekonflikten er rørgrøfta fjernet. Tunnelpåhugget flyttes 220 m til ca. kote 60 og plasseres på oversiden av Klungelandsveien. Det blir boret tunnel mellom stasjon og inntak. Dette betyr at både badeplassen og kulturmiljøet forblir urørt.

(...)

Vi erkjenner at inntaksløsning med betongdam representerer fare for at ål og fisk kan havne i trykkrøret og bli hakket i småbiter i turbinen. Vi velger derfor en inntaksløsning med coanda-inntak. Denne løsningen består av stålplater med små hull. Gjennom hullene slippes vann til en samlelum på undersiden av stålplatene. Samlekummen tilkoples driftsvannrøret som fører vannet frem til turbinen. Ål, fisk og andre arter passerer over stålplatene. Løsningen gjør at ål, fisk og andre arter ikke havner i driftsvannrøret. I Norge er det foreløpig bare noen få kraftverk med coanda-inntak. Det første coanda-inntaket i Norge ble installert i 2011 i Taffjord Kraftproduksjon sitt anlegg, Dyrkorn kraftverk på Sunnmøre. I Mellom-Europa er coanda-inntaket den foretrukne løsningen.

(...)

Naturtyper og rødlistearter:

Naturtypen gråor heggeskog vil ikke bli berørt da vannveien skal være boret tunnel. Når det gjelder bekkeløftene er det slik at det er svært lite vann i elva i vekstsesongen. Beregninger viser spesielt lav vannføring i månedene juni, juli og august. Vannføringen er bare ca. 18-20 % av middelvannføringen på 991 l/s. Enkelte dager er vannføringen så liten at elva virker som den er tørrlagt. Dette må nødvendigvis måtte påvirke rødlistearten vasshalemose (VU). Mange mosearter har imidlertid den egenskapen at de «kryper» ned mot vannkanten. Vi nevner at alminnelig lavvannføring er beregnet til 59 l/s, mens 5-persentilene er beregnet til: 38 l/s om sommeren og 147 l/s om vinteren. Planlagt minstevannsslipp er satt til 59 l/s hele året. Kraftverkets minste slukeevne er 460 l/s. Når minstevannsslippet legges til, stoppes kraftverket når tilsiget er 519 l/s. Dette vil inntreffe i 170 dager i et normalår.

Fugleartene fossefall, vintererle og strandsnipe (NT) hekker alltid under vårflommene og bør således ikke være negativt berørt av at det er lite vann i elva.

Innsigelse:

Vi tar Fylkesmannens innsigelse til etterretning. Vi mener at med foreslåtte endringer bør innsigelsen kunne trekkes.

Vest-Agder fylkeskommune:

(...)

Ved at stasjonen flyttes 220 m fra kote 10 til kote 60 og at vannveien vil bestå av boret tunnel hele veien mellom stasjon og inntak mener vi at badeplassen og kulturmiljø forblir urørt. Det bør være mulig å trekke innsigelsen i og med at badeplassen og kulturmiljø forblir urørt. Landskapet vil bli lite berørt.

Norsk Ornitologisk forening (NOF):

(...)

Uttalelsen(e) til NOF tas til etterretning.

Ifølge norsk rødliste fra 2010 er påvirkningsfaktorer for rødlistede og truede fuglearter å finne utenfor landet.

Vi mener at i hekketiden er det nok vann (vårflom) i elva. Utover sommeren er det så lite vann i elva at kraftverket vil være ute av drift. Kraftverkets minste slukeevne er 460 l/s. Når minstevannsslipper legges til, slippes 519 l/s over inntaket. Kraftverket vil være ute av drift.

Naturvernforbundet i Vest-Agder:

(...)

Naturvernforbundet legger vekt på noen av de samme momentene som Fylkesmannen og Fylkeskommunen. Viser til våre kommentarer til Fylkesmannens og Fylkeskommunens uttalelser.

Sluttkommentar:

Det er kommet inn 20 høringsuttalelser fra privatpersoner. De fleste er opptatt av å bevare badeplassen. Vi ser ikke noe poeng i å kommentere disse, men vise til våre kommentarer til uttalelser fra Fylkesmannen, V-A fylkeskommune og Farsund kommune.»

Tilleggsopplysninger

Etter høringsrunden valgte Clemens Kraft AS å legge inn endringer i den omsøkte planen for Drangsåna kraftverk. Endringene innebærer blant annet flytting av kraftstasjonen (fra kote 10 til kote 60), boret tunnel på hele strekningen og en inntaksløsning med coandainntak. Søker mener dette vil redusere konfliktene med brukerinteresser og kulturminner.

De endrede utbyggingsplanene ble sendt på høring til alle som uttalte seg i første høringsrunde. Det kom inn tilleggsuttalelser fra 14 parter, og søker ble forelagt uttalelsene for kommentar.

Farsund kommune behandlet planendringene i formannskapetets møte den 28.8.2015. Det ble fattet følgende vedtak:

«Formannskapet opprettholder innsigelsen til søknad om konsesjon for bygging av Drangsåna kraftverk. Flytting av kraftstasjonen fra kote 10 til kote 60 og endring av vanninntaket reduserer ikke samlede inngrep i landskapet og ulempene for allmenne interesser nok til at utbyggingen kan tillates. Drangsåna er unik og ei av kun få elver i Farsund kommune. Det er ønskelig å bevare elva som det landskapselementet den er i dag.»

Fylkesmannen i Vest-Agder behandlet planendringene og avga tilleggsuttalelse den 1.7.2015.

«Prosjektets negative påvirkning på landskap og friluftsliv vil etter vårt syn ikke bedres nevneverdig ved å gjennomføre disse endringene. Det er fraføring av vann fra fossen som landskapselement og badeeldorado som er uakseptabelt for oss. Dette gjelder også naturtypene i vassdraget (og da især de karakteristiske bekkeløftene), selv om boret tunnel selvsagt gir et mindre inngrep.»

Fylkesmannen så det ikke som nødvendig å utdype nærmere og konkluderte med at innsigelsen blir opprettholdt.

Vest-Agder fylkeskommune behandlet planendringene i Fylkesutvalgets møte den 25.8.2015. Det ble fattet følgende vedtak:

«Vest-Agder fylkeskommune kan ikke se at foreslåtte planendringer i konsesjonssøknaden for Drangsåna gir grunnlag for endrede vurderinger av saken. Vest-Agder fylkeskommune opprettholder innsigelse til utbygging av Drangsåna kraftverk, jf. vannressursloven § 24 og plan- og bygningsloven § 5-4. Redusert vannføring vil forringe frilufts- og landskapskvalitetene betydelig. Årsproduksjonen av grønn energi veier ikke opp for de negative konsekvensene av naturinngrepet.»

Norsk Ornitologisk Forening, Lister Lokallag (NOF) vurderte planendringene og avga følgende tilleggsuttalelse den 30.7.2015:

«Vi kan ikke se at planendringene hvor kraftstasjonen flyttes til kote 60 medfører vesentlige forbedringer og levevilkår for biologisk mangfold / fugleliv. Redusert vannføring i åna over kote 60 vil medføre samme negative følger for biologisk mangfold og fugleliv som i tidligere forslag. Det samme gjelder forringelse av landskap, naturtype og forstyrrelser i hele planområdet for Drangsåna kraftverk. Vår tidligere høringsuttalelse av 2.5.2015 står derfor ved lag.»

Utover dette mottok NVE **11 tilleggsuttalelser** fra eller på vegne av **116 privatpersoner**.

Tilleggsuttalelsene er gjennomgående sterkt negative til utbygging, og fremholder at planendringen ikke fører til noen vesentlig forbedring av prosjektet.

Clemens Kraft AS har ikke kommentert de innkomne tilleggsuttalelsene.

NVEs vurdering

Hydrologiske virkninger av utbyggingen

Kraftverket vil utnytte et nedbørfelt på 17,8 km² ved inntaket, og middelvannføringen er beregnet til 991 l/s. Effektiv sjøprosent utgjør 1,7 %, og nedbørfeltet omfatter ingen breer. Vannføringen i vassdraget varierer relativt mye fra år til år. Det hydrologisk regimet er typisk for kystnære vassdrag i regionen og faller inn under klassifiseringen «Atlantisk regime» (H₃L₃). Flom og høye vannføringer forekommer hovedsakelig i høst- og vintermånedene, mens perioder med lave vannføringer normalt inntreffer om sommeren. Ved planlagt inntak er 5-persentiler for sommer- ogintervannføringer beregnet til henholdsvis 38 og 147 l/s. Alminnelig lavvannføring (ALV) er beregnet til 59 l/s ved samme sted. Maksimal slukeevne i kraftverket er planlagt til 2280 l/s og minste driftsvannføring 460 l/s. Det er foreslått å slippe en minstevannføring på 59 l/s hele året. Ifølge søknaden vil dette medføre at 68 % av tilgjengelig vannmengde benyttes til kraftproduksjon.

NVE har kontrollert det hydrologiske grunnlaget i søknaden. Vi har ikke fått vesentlige avvik fra søkers beregninger. Alle beregninger på basis av andre målte vassdrag vil ved skalering til det aktuelle vassdraget være beheftet med feilkilder. Dersom spesifikt normalavløp er beregnet med bakgrunn i NVEs avrenningskart, vil vi påpeke at disse har en usikkerhet på +/- 20 % og at usikkerheten øker for små nedbørfelt.

Med en maksimal slukeevne tilsvarende 230 % av middelvannføringen og foreslått minstevannføring på 59 l/s hele året, vil dette gi en restvannføring på ca. 320 l/s rett nedstrøms inntaket som et gjennomsnitt over året. En større andel av dette vil komme i flomperioder, og de store flomvannføringene blir derfor i noe mindre grad påvirket av utbyggingen. Ifølge søknaden vil det være overløp over dammen 36 dager i et middels vått år. I 170 dager vil vannføringen være under summen av minste driftsvannføring og minstevannføring og derfor for liten til at det kan produseres kraft, slik at kraftstasjonen må stoppe og hele tilsiget slippes forbi inntaket. Tilsiget fra restfeltet vil bidra med 78 l/s i gjennomsnitt over året dersom kraftstasjonen plasseres på kote 10. Ved plassering av kraftstasjonen på kote 60 blir restfeltet, og således også restvannføringen, noe mindre. Søker har ikke oppgitt noe eksakt tall for restvannføringen ved endelig omsøkt plan.

I endelig omsøkt plan er kraftstasjonen lagt til kote 60 på oversiden av Klungelandsveien.

Avløpsvannet skal ledes fra stasjonen i rør under veien og slippes ut i terrenget. Søker fremholder at avløpsvannet vil renne ut i elveløpet som følge av terrenghelningen, men har ikke presisert *hvor* det eventuelt vil skje. Søker har heller ikke fremlagt kart med tilstrekkelig detaljeringsgrad slik at avløpsvannets strømningsretning kan fastslås nøyaktig. Med bakgrunn i egen befaring vurderer imidlertid NVE det slik at avløpsvannet (grunnet topografiske forhold) vil renne utenfor elveløpet til et godt stykke nedenfor kote 60 ved skissert løsning. Det vil derfor ikke bli tilført mer vann til strekningen som benyttes til bading med denne løsningen.

Under sluttbefaringen foreslo søkers representant en annen løsning der avløpsvannet føres i rør til et punkt ved elvas venstre bredd (sett nedover elva) hvor det slippes ut. Elvas hovedløp befinner seg imidlertid på høyre side (sett nedover elva), og avløpsvannet fra kraftstasjonen vil derfor heller ikke her bli tilbakeført hovedløpet ved skissert løsning. Etter NVEs vurdering vil avløpsvannet først renne ut i hovedløpet omtrent på kote 10, og elvas hovedløp vil således gå med tilnærmet minstevannføring (59 l/s) på alle dager kraftstasjonen er i drift og det ikke er overløp. Etter NVEs syn er det derfor liten forskjell på opprinnelig og endret plan sett hen til hydrologiske virkninger for nedre del av berørt elvestrekning.

Produksjon og kostnader

Drangsåna kraftverk vil etter endelig omsøkt plan produsere om lag 4,8 GWh i et middels år til en utbyggingspris på 5,39 kr/kWh. NVE har kontrollert de fremlagte beregningene over produksjon og kostnader. Vi har ikke fått vesentlige avvik fra søkers beregninger.

Landskap, friluftsliv og brukerinteresser

Etter søkers vurdering er brukerinteressene hovedsakelig knyttet til jakt, bær- og soppsakning. Annet friluftsliv, herunder bruk av elva til bading, er ikke beskrevet eller nevnt i søknaden. Det blir ikke gjort noen vurdering av hvorvidt Drangsåna og svabergfossene utgjør et viktig landskapselement. Søker vurderer eventuelle konsekvenser for brukerinteresser og landskap til å være ikke-eksisterende i kraftverkets driftsfase.

Områdets verdi for landskap og friluftsliv blir fremhevet i de fleste høringsuttalelsene. Ifølge høringspartene ligger elva og landskapet lett tilgjengelig og utgjør et populært tur- og rekreasjonsområde med store opplevelseskvaliteter for befolkningen i Farsund kommune. Mange høringsparter trekker særlig frem at Drangsåna er en attraktiv og mye benyttet badeplass. Badeaktivitetene er i hovedsak konsentrert til elvepartiet mellom gangbrua på kote 85 og djupålen på kote 10. Over en strekning på flere hundre meter renner elva over blankskurte svaberg med små fosser, kulper og naturlige badesklier. Flere høringsparter trekker frem denne delen av elva som «naturens eget badeland». Etter Fylkesmannen i Vest-Agders vurdering er det få, om noen, vassdrag i Vest-Agder som har tilsvarende kvaliteter. Av høringsuttalelsene fra privatpersoner går det frem at svabergfossene og badeplassene har stor verdi som «leke- og tumleplass» for barn og unge.

Det er ikke gjennomført en kommunedekkende kartlegging av verdifulle friluftsområder i regi av Farsund kommune. I Regional plan for friluftsliv i Vest-Agder ligger Drangsåna like utenfor området *Bjelland-Laudal* som er gitt verdien *svært viktig*. Dette skyldes ifølge Fylkesmannen i Vest-Agder antagelig rene tilfeldigheter, dvs. avgrensningene er trolig gjort på kart med for liten målestokk. Basert på høringsuttalelsene synes det likevel klart at området har stor verdi for friluftsliv. I Olje- og energidepartementets (OED) Retningslinjer for små vannkraftverk står det blant annet følgende:

«For områder som klassifiseres som friluftslivsområder av stor verdi vil det bli lagt vekt på å unngå tiltak som reduserer verdien for friluftslivet. Dersom det gis konsesjon kan det stilles krav om prosjektilpasninger og/eller avbøtende tiltak. Bl.a. inngrep i områder med spesielle opplevelses- eller bruksverdier (eks. spesielle fosser), viktige nærområder for friluftsliv (som bl.a. er spesielt viktige for barn og unge) og inngrep som vil være til hinder for alminnelig ferdsel vil være i fokus under konsesjonsbehandlingen.»

NVE finner det utvilsomt at Drangsåna og omliggende landskap er et viktig friluftsliv- og rekreasjonsområde med stor verdi lokalt. Badeplassene i kombinasjon med svabergfossene utgjør en viktig del av elvas bruksverdi for allmennheten. Etter NVEs vurdering vil en utbygging som omsøkt, der en vesentlig del av vannføringen fraføres elva og fossene, sterkt forringe verdien av flere badeplasser med stor betydning for allmennheten.

Mange høringsparter legger også stor vekt på at Drangsåna utgjør et viktig landskapselement i området. På nedre del av utbyggingstrekingen renner elva åpent og er svært godt synlig i landskapet. Det fremgår av høringsuttalelsene at svabergfossene kan sees på avstand fra Sande som ligger på andre siden av fjorden – syv kilometer unna målt i luftlinje. NVE mener med bakgrunn i dette og egen befarings i området at Drangsåna må sies å være et verdifullt landskapselement av lokal betydning. I OEDs Retningslinjer for små vannkraftverk står det følgende:

«Inngrep som medfører bortfall eller vesentlig reduksjon av verdifulle landskapselementer av nasjonal, regional eller lokal betydning bør unngås.»

Etter NVEs syn vil en utbygging av Drangsåna kraftverk, med slukeevne lik 230 % av middelvannføringen og en utnyttelse av 68 % av tilgjengelig vannmengde, gi en vesentlig reduksjon i vannføringen på berørt strekning og i fossene. Det vil i hovedsak være de 36 dagene med overløp i et middels år at fossene vil kunne fremstå som dynamiske og som et landskapselement. Et lite restfelt og omsøkt minstevannføring vil i liten grad bidra til å opprettholde fossene som landskapselement.

Etter NVEs vurdering vil en utbygging i tråd med omsøkt plan føre til en vesentlig forringelse av Drangsåna som verdifullt landskapselement av lokal betydning. En økt minstevannføring utover det omsøkte kan trolig avbøte det negative inntrykket noe, men vil samtidig føre til ytterligere redusert produksjon for et allerede lite småkraftverk.

NVE legger til grunn at Drangsåna og landskapet rundt utgjør et lett tilgjengelig og populært tur- og rekreasjonsområde med store opplevelseskvaliteter for allmennheten. Etter NVEs syn vil fraføring av betydelige deler av vannføringen i Drangsåna medføre store ulemper for landskap, friluftsliv og brukerinteresser. NVE mener forholdet til landskap og friluftsliv/brukerinteresser er av stor betydning for konsesjonsspørsmålet til Drangsåna kraftverk.

NVE registrerer at det er stor lokal motstand mot utbygging av Drangsåna kraftverk fra grunneiere og øvrige privatpersoner som har uttalt seg. Dette kom særlig tydelig til uttrykk i forbindelse med sluttbefaringen hvor anslagsvis 60 personer deltok. I småkraftsammenheng er dette et uvanlig høyt antall, og er sånn sett med på å illustrere at konfliktnivået i prosjektet er høyt.

Naturmangfold

Naturtyper

På oppdrag fra søker har Ecofact gjennomført en kartlegging av biologisk mangfold innenfor tiltaksområdet. Det ble registrert tre naturtyper; en gråor-heggeskog og to bekkekløfter, alle gitt verdi B (viktig).

Gråor-heggeskogen befinner seg i området der vannveien er planlagt som tunnel, og den vil derfor ikke bli berørt av anleggstekniske inngrep. Redusert vannføring i Drangsåna vil trolig ha ubetydelige effekter på skogen, siden det er småbekker og vannsig fra lisiden (og ikke Drangsåna) som gir grunnlaget for dens eksistens.

De to bekkekløftene utgjør deler av elvepartiet mellom inntaksdammen på kote 163 og veibrua på kote 100. Øvre bekkekløft ligger like nedstrøms utløpet av Langetjønn, mens nedre bekkekløft ligger i området der Klungelandsveien krysser elva. Vannveien er planlagt som tunnel på strekningen, og bekkekløftene vil derfor ikke bli berørt av anleggstekniske inngrep. Utbyggingen vil imidlertid føre til vesentlig redusert vannføring i Drangsåna gjennom bekkekløftene store deler av tiden.

Ifølge kartleggingen av biologisk mangfold gir bekkekløftene gode vilkår for fuktrevende arter, herunder den rødlistede mosearten Vasshalemose (VU). Bekkekløftene er imidlertid vanskelig tilgjengelige, og det kan derfor ikke utelukkes at det finnes flere arter her enn det som er registrert. Etter Ecofacts vurdering vil en utbygging som omsøkt ha middels til stor negativ konsekvens for biologisk mangfold. Dette skyldes i hovedsak at bekkekløftene fraføres en vesentlig del av vannføringen, noe som bidrar til å forringe den økologiske funksjonen disse har. I OEDs Retningslinjer for små vannkraftverk står det:

«Tiltak som kommer i konflikt med arter som er «kritisk truet» eller «sterkt truet», eller naturtyper Norge har et internasjonalt ansvar for, eller vil vanskeliggjøre nasjonal oppfyllelse av internasjonale avtaler kan ikke påregne å få konsesjon.»

Videre står det at:

«To naturtyper som kan berøres av små vannkraftverk og som Norge kan sies å ha et internasjonalt ansvar for, er bekkekløfter og fossesprøytsoner.»

Etter NVEs syn vil en utbygging som omsøkt – med vesentlig redusert vannføring i Drangsåna – gi klare negative virkninger for bekkekløftene. En økt minstevannføring utover det omsøkte kan antagelig avbøte det negative inntrykket noe, men vil samtidig føre til ytterligere redusert produksjon for et allerede lite småkraftverk. Påvirkningen på bekkekløftene vil etter NVEs vurdering være av stor betydning for konsesjonsspørsmålet til Drangsåna kraftverk.

Arter

Den rødlistede mosearten Vasshalemose (VU) samt enkelte andre regionalt sjeldne mosearter er registrert i begge bekkekløftene. Vasshalemose er fuktighetskreven og avhengig av variert vannføring i elvene hvor den vokser. I rødlistevurderingen av arten nevnes det at kraftutbygging er en viktig årsak til nåværende og fremtidig bestandsnedgang. Rapporten fra Ecofact konkluderer med at foreslått minstevannføring trolig ikke vil være tilstrekkelig for å opprettholde bestanden i dagens størrelsesorden.

Innenfor tiltaksområdet vokser også ask (NT) og alm (NT), men det er bare snakk om enkelttrær. Det er registrert strandsnipe (NT) langs elva, og det er sannsynlig at den hekker her årlig. Ifølge Norsk Ornitologisk Forening, Lister Lokallag er det også registrert Tårnseiler (NT) og Tornskate (NT) i tiltaksområdet.

Elvestrekningen som berøres av tiltaket er generelt bratt og faller gjennomsnittlig over 10 %, noe som er langt over det som er levelig for fisk (< 3 %). Det finnes likevel enkelte mindre strekk og kulper som kan fungere som leveområde for enkelte småørreter fra ovenforliggende vann, men de er trolig ikke spesielt viktige som gyteområder. Nedre del av Drangsåna (frem til ca. kote 10) er godt egnet for fisk, og her er det registrert sjørret. Denne delen av elva vil imidlertid ikke bli fraført vann.

Det er ikke foretatt systematiske undersøkelser etter elvemusling (EN) på den berørte elvestrekningen. Ifølge statuskartet (oppdatert februar 2010) som er laget av Fylkesmannen i Nord-Trøndelag er elvemuslingen utdødd i Farsund kommune. Etter Ecofacts vurdering er potensialet for elvemusling på den berørte strekningen lavt, siden bunnsubstratet for en stor del ikke er stabilt nok og for grovt med tanke på elvemuslingens habitatskrav.

NVE mener at dersom det gis konsesjon må det settes vilkår som gjør at sårbare og sjeldne arter kan opprettholde deler av sine bestander i Drangsåna. Så lenge det er tilstrekkelig minstevannføring og dager med overløp vil imidlertid ikke forholdet til arter i seg selv være avgjørende for konsesjonsspørsmålet til Drangsåna kraftverk.

Ål

Europeisk ål er kritisk truet (CR) og ble totalfredet i 2010. Kraftverksinntak kan utgjøre et problem for nedvandrende ål. Inntaksløsninger som ivaretar ålens vandring er nødvendig å vurdere ved bygging av kraftverk. OEDs retningslinjer tilsier at rødlistede arter som er sterkt eller kritisk truet skal tillegges stor vekt ved vurdering av konsesjonsspørsmålet:

«Tiltak som kommer i konflikt med arter som er kritisk truet, eller sterkt truet, eller naturtyper Norge har et internasjonalt ansvar for, eller vil vanskeliggjøre nasjonal oppfyllelse av internasjonale avtaler kan ikke påregne å få konsesjon.»

Ål forekommer i de fleste vassdrag, og det kan derfor ikke utelukkes at ålen bruker Drangsåna som vandringskorridor på vei opp til overliggende vann. Elva har imidlertid flere store vandringshindre og blir derfor vurdert som mindre viktig for arten av Ecofact. I høringsuttalelsene kom det frem at det tidligere var mye ål og aktiv fangst av ål i Drangsåna. At det finnes lite ål i vassdraget i dag kan derfor ha sammenheng med den generelle nedgangen i ålebestanden.

I NVEs vurdering legger vi til grunn av tidligere brukte habitater for ål ikke skal innskrenkes nevneverdig av kraftverksutbygging. Dersom det gis konsesjon til Drangsåna kraftverk, mener NVE det må settes vilkår som sikrer opp- og nedvandringssmuligheter for ål. I den endelig omsøkte utbyggingsplanen har søker foreslått å bygge coandainntak. NVE anser coandainntak for å være et godt avbøtende tiltak som ivaretar ålens vandring forbi inntaksdammen.

Forholdet til naturmangfoldloven

Alle myndighetsinstanser som forvalter natur, eller som fatter beslutninger som har virkninger for naturen, plikter etter naturmangfoldloven § 7 å vurdere planlagte tiltak opp mot naturmangfoldlovens relevante paragrafer. I NVEs vurdering av søknaden om Drangsåna kraftverk legger vi til grunn prinsippene i naturmangfoldloven §§ 8-12 samt forvaltningsmålene i naturmangfoldloven §§ 4 og 5.

Kunnskapen om naturmangfoldet og effekter av eventuelle påvirkninger er basert på den informasjonen som er lagt fram i søknaden, kartleggingen av biologisk mangfold, høringsuttalelser samt NVEs egne erfaringer. NVE har også gjort egne søk i tilgjengelige databaser som Naturbase og Artskart. Etter NVEs vurdering er det innhentet tilstrekkelig informasjon til å kunne fatte vedtak og for å vurdere tiltakets omfang og virkninger på det biologiske mangfoldet. Samlet sett mener NVE at sakens kunnskapsgrunnlag er godt nok utredet, jamfør naturmangfoldloven § 8.

I tiltaksområdet til Drangsåna kraftverk er det registrert to bekkekløfter og en gråor-heggeskog, alle med B-verdi (viktig). I tillegg finnes Vasshalemose (VU), Strandsnipe (NT), Tårnseiler (NT) og Tornskate (NT). Det kan heller ikke utelukkes at ål (CR) benytter elva som vandringskorridor. En eventuell utbygging av Drangsåna vil etter NVEs syn til en viss grad være i konflikt med forvaltningsmålet for naturtyper og økosystemer gitt i naturmangfoldloven § 4, dette siden elva inneholder flere viktige naturtyper (bekkekløfter) og fordi det omsøkte tiltaket vil redusere disse naturtypenes verdi.

NVE har også sett påvirkningen fra Drangsåna kraftverk i sammenheng med andre påvirkninger på naturtypene, artene og økosystemet. Når det gjelder naturtyper kan ikke NVE se at påvirkningen fra Drangsåna kraftverk vil ha konsekvenser utover influensområdet. Den samlede belastning på økosystemet og naturmangfoldet er dermed blitt vurdert, jamfør naturmangfoldloven § 10. Den samlede belastningen anses ikke som så stor at den blir avgjørende for konsesjonsspørsmålet. Etter NVEs vurdering foreligger det tilstrekkelig kunnskap om virkninger tiltaket kan ha på naturmiljøet, og NVE mener at naturmangfoldloven § 9 (føre-var-prinsippet) ikke skal tillegges særlig vekt.

Avbøtende tiltak og utformingen av tiltaket vil spesifiseres nærmere i våre merknader til vilkår dersom det blir gitt konsesjon. Tiltakshaver vil da være den som bærer kostnadene av tiltakene, i tråd med naturmangfoldloven §§ 11-12.

Kulturminner

Det er ikke registret automatisk fredede kulturminner i tiltaksområdet. I høringsrunden ble NVE gjort oppmerksom på at det finnes flere vassdragstilknyttede kulturminner fra nyere tid. Det dreier seg i hovedsak om kulturminner tilknyttet den historiske utnyttelsen av vannressursene i vassdraget.

Fossefallene i Drangsånas nedre del var tidligere utnyttet til både kverndrift og sagbruk. På det meste var fem kvernhus i drift, og noen av kvernene var i bruk frem til andre verdenskrig. Det finnes fortsatt spor etter disse, og under sluttbefaringen kunne saksbehandler ved selvsyn observere kvernsteiner liggende i elveløpet. Et av kvernhusene står fremdeles og har relativt nylig blitt restaurert med SMIL-tilskudd (tilskudd til spesielle miljøtiltak i jordbruket). Det restaurerte kvernhuset står på svabergene i nærheten av opprinnelig planlagt kraftstasjonsplassering.

I henhold til OEDs retningslinjer for små vannkraftverk bør det utvises generell varsomhet med inngrep i verdifulle kulturmiljøer og områder med kulturminner. Inngrep som bryter med landskapets og kulturmiljøets egenart og verdi og som kan influere negativt på stedsidentitet bør også unngås.

En utbygging etter omsøkt plan vil ikke ha noen direkte påvirkning på beskrevne kulturminner i form av anleggstekniske inngrep. Fraføring av vann vil likevel kunne påvirke disse kulturminnene indirekte. Etter NVEs syn er kvernhus mv. avhengig av tilknytning til rennende vann for å fremstå som aktuelle og relevante siden kontekst er vesentlig. En betydelig reduksjon i vannføringen vil derfor medføre forringelse av opplevelseskvalitetene forbundet med slike kulturminner.

Slik NVE ser det vil omsøkt minste vannføring og avløpsarrangement ikke gi tilstrekkelig avbøtende virkning. Påvirkningen på vassdragstilknyttede kulturminner vil etter NVEs vurdering være av en viss betydning for konsesjonsspørsmålet til Drangsåna kraftverk.

Samfunnsmessige fordeler

En eventuell utbygging av Drangsåna kraftverk vil gi om lag 4,8 GWh i et gjennomsnittså. Selv om dette isolert sett ikke er et vesentlig bidrag til fornybar energiproduksjon, utgjør småkraftverk likevel et viktig bidrag i den politiske satsingen på fornybar energi. Det omsøkte tiltaket vil gi inntekter til søker, fallrettseiere og grunneiere samt generere skatteinntekter. Videre vil Drangsåna kraftverk styrke næringsgrunnlaget i området og vil dermed kunne bidra til å opprettholde lokal bosetning.

Oppsummering

I vedtaket har NVE lagt særlig vekt på det omsøkte tiltakets konsekvenser for landskap, friluftsliv og naturmangfold. I tillegg har NVE også lagt noe vekt på tiltakets konsekvenser for vassdragstilknyttede kulturminner. NVE legger til grunn at Drangsåna og landskapet rundt utgjør et lett tilgjengelig og populært tur- og rekreasjonsområde med store opplevelseskvaliteter for allmennheten. Etter NVEs syn vil fraføring av betydelige deler av vannføringen i Drangsåna medføre store ulemper for landskap, friluftsliv og brukerinteresser. Den berørte elvestrekningen omfatter to bekkeløfter av B-verdi (viktig), samt den rødlistede arten Vasshalemose (VU). Bekkeløftenes verdi vil bli vesentlig redusert som følge av fraføringen av vann fra elva, og NVE mener derfor at tiltaket til en viss grad vil være i konflikt med naturmangfoldloven § 4.

NVEs konklusjon

Etter en helhetsvurdering av planene og de foreliggende uttalelsene mener NVE at ulempene ved bygging av Drangsåna kraftverk er større enn fordelene. Kravet i vannressursloven § 25 er

dermed ikke oppfylt, og NVE avslår derfor søknaden om tillatelse til bygging av Drangsåna kraftverk.

Øvrige forhold som er tatt opp av høringspartene gjelder i større grad krav til vilkår og avbøtende tiltak eller andre forhold som ikke er av betydning for vår konklusjon. Grunnet avslaget er ikke disse drøftet her.

Forskrift om konsekvensutredninger

Det omsøkte tiltaket faller inn under vedlegg III i ny forskrift om konsekvensutredninger som trådte i kraft 1. januar 2015. Tiltaket har vesentlige virkninger for to naturtyper med B-verdi. NVE mener at dokumentasjon fremlagt i søknad og NVEs befaring i området gjør at kunnskapen om tiltakets konsekvenser for naturtypene er tilstrekkelig for å fatte vedtak.